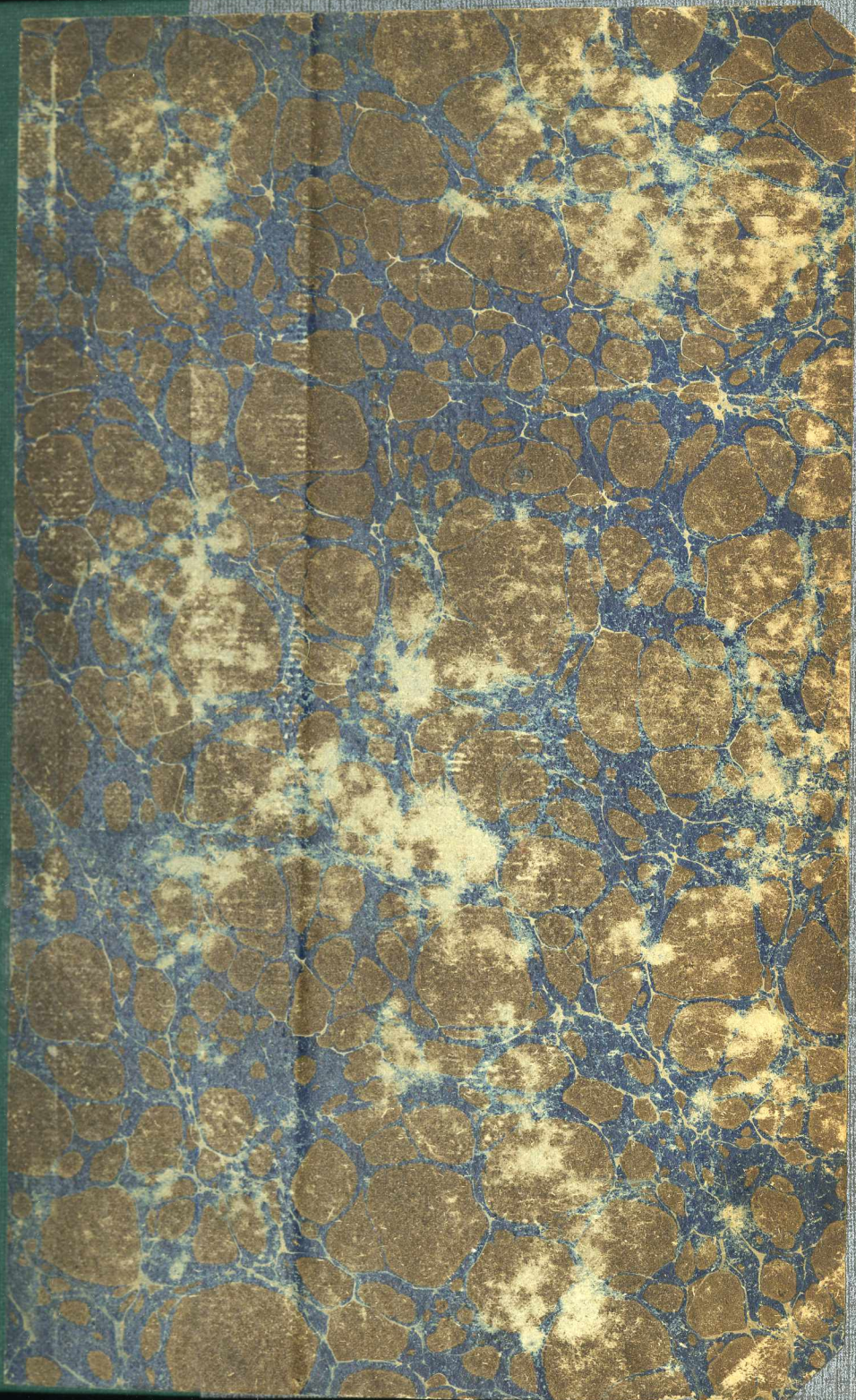

Politikai
röpiratok

117.

117
1000

AZ UZSORA-ÜGYBEN

PAULER TIVADAR IGAZSÁGÜGYI MINISTER UR

Ő NAGYMÉLTÓSÁGÁHOZ BENVUJTOTT

E M L É K I R A T.

GUZMAN DÉNESTŐL.

A BUDAPESTI ÉS NAGYBÁNYAI NÉPKONYHÁK JAVÁRA.

Ára 20 kr.

13.

BUDAPEST, 1875.

FRANKLIN-TÁRSULAT

MAGY. IROD. INTÉZET ÉS KÖNYVNYOMDA.

mint megyen tovább-tovább a part felé, hol megnyugovék, elcsendesült;.... most már az egykoron gondtalan gyermek ily örömeit nehéz gondok váltották fel;.. hosszú éjszakákon virasztok, a szép ábrándvilág helyett gondok, gondolatok nyugtalanitnak; a haza most nekem, mi egykoron a tóvize volt, s mely felett hosszan el-elgondolkozom, s néha egy-egy gondolatot, mint követ boldog gyermekkoromban, oda-oda dobok a hazának, forrón szeretett, imádott nemzetemnek, mely gondolat gyűrüzete, hullámozása, ha odaérne a hazaszívébe, az állam, a kormány embereihez és ha e gondolat csodásan nem merülne elkö gyanánt a feneketlen tengerbe, az idővégtelenébe, végegyeszetnek: lelkemnek mily nagy, nagy öröme lenne!

Mind azon t. magán jó emberemet, kiknek e röp-ívet posta útján megküldöttem, arra a szívesre kérem, hogy a bukovinai magyar iskolák javára, (ha ők is úgy akarják,) a legközelebbi politikai lapok szerkesztőihez — alkalom szerint küldjenek be legalább is 10 uj krt, mint e röp-ív bolti árát.

117
1000

AZ UZSORA-ÜGYBEN

PAULER TIVADAR IGAZSÁGÜGYI MINISTER UR

Ő NAGYMÉLTÓSÁGÁHOZ BENYUJTOTT

E M L É K I R A T.

GUZMAN DÉNESTŐL.

A BUDAPESTI ÉS NAGYBÁNYAI NÉPKONYHÁK JAVÁRA.

Ára 20 kr.

13.

BUDAPEST, 1875.

FRANKLIN-TÁRSULAT

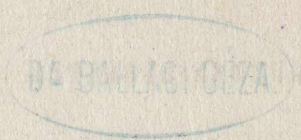
MAGY. IROD. INTÉZET ÉS KÖNYVNYOMDA.

FRANKLIN TÁRSULAT

NYOMATÉK

1850

NYOMATÉK

A Franklin-Társulat t. igazgatóságának!

Ezen, az önök bizományában megjelenő emlékirat ezer példánya után bejövő pénzüsszeget, a kiadási költségek levonása után, kérem kétharmadrészben a Budapest fővárosi, egyharmadrészben a Nagybánya szab. kir. városi népkonyhák javára, az illető hatóságok útján a szokott számadások mellett átszolgáltatni.

Misztótfaluban, 1875. január 9-én.

Guzman Dénes.

ELŐSZÓ.

A takarékoság s az ezzel karöltve járó tőke-képzés következményeinek gyümölcse vetette meg Svájc és Németország jólétének alapját.

Ott bizonyára fogalommal sem birnak olynemü fosztogatásokról, melyek nálunk Magyarországon napirenden vannak, s melyek népünket ugyszólván koldusbotra juttatták.

A művelt s organisált és hivatását felismerő közigazgatással bíró külföldön az efféle a lehetetlenség körébe tartozik; nálunk fájdalom már annyira elfajult, hogy ma-holnap már nem is lesz mit és — kit fosztogatni.

És ezen immár tetőpontján álló rémitő bajjal szemben, ott állunk tehetetlenül összedugott kezekkel.

A törvényhatóságok, a helyett, hogy társadalmi uton az általánosan elismert takarékoság és önszegélyre buzdítanak a népet, a kormányhoz irnak; a kormány pedig maga sem igen tudván azon

segíteni, enquettet hív össze, mely részint kivihetetlen, részint csak theoretikus és doktrin javaslatokkal áll elő, melyekkel, hogy a bajon valóban és igazán segítve legyen, talán önmaguk sem hiszik.

Ezen körülménynél fogva határoztam el magamat ez emlékirat benyújtására.

Nálamnál hivatottabb kezdeményezők buzgókodtak már hazánkban a népbank-ügyben, s ha ez emlékirat azok kezdeményezéseit ujlag előtérbe szólitja — célomat elértem.

Misztótfalu, 1875. január 9-én.

Guzman Dénes.

EMLÉKIRAT

Nagyméltóságu Pauler Tivadar, m. k. igazságügyminister Urhoz

mint az uzsora-enquette Elnökéhez!

Kegyelmes uram!

Jelen szomorú körülmények között, midőn hazánk az örvény szélén áll s midőn népünk tulnyomó része végpusztulással van fenyegetve: azt hiszem minden honpolgárnak kötelessége felszólalni, ha tud valami mentő eszközt, amely által a bajon segíthetni vél.

Ez indít arra, hogy egy legközelebb kiadni szándékolt röpiratom azon részéből, mely a hazánkban annyira elterjedt uzsora elleni teendőket tárgyalja — emlékirat alakjában nagyméltóságodhoz hódoló tisztelettel kivonatot nyujtsak át.

Igen találóan hasonlította a „Reform“ e hó 4-iki vezércikkében az uzsora-enquettét egy orvosi consiliumhoz, melyben az uzsora természete, okai, okozatai s elhárításának módjai felett tanácskoztak, s még találobban tette azonban hozzá azon kérdést: hogy vajjon fognak-e tudni tanácsolni és egyetértésre jönni?

És e tanácskozás eredménye csakugyan azt igazolta, hogy a kórságot magát ugyan felismerték, de a gyakorlati gyógyszert, mely gyökeresen orvosolhatja, ajánlani nem tudták.

Igen nagy tévedésben vannak azok, kik midőn az uzsoráról beszélnek, kis és nagybirtokosokra osztják a népet.

Az uzsorával szemben csakis intelligenciára, hova a kereskedők és iparosok tulnyomó részét is kell számítani, és a nálunk még nagyon is primitív műveltséggel bíró földművelő parasztnépre kell az osztályozásnak történni.

Mert az uzsora nem ismer kis és nagybirtokost, kereskedőt vagy iparost; hanem ismer könnyelmű és tékozló uriembereket, kik egész vakon szoktak az uzsorások karjaiba rohanni; és ismer tudatlan parasztembereket, kik öntudatlanul, s a pénz varázserejének csábjá által elvakítva, vagy elhagyatott kényszerhelyzetüknél fogva esnek áldozatul.

Bárha vannak ezzel ellenkező kivételes esetek is, de nagyobbára csakis ezek és ily körülmények között kerül népünk ezen gyalázatos hálóba, honnan csakis a végkifosztás és teljes tönkrementés után van menedék.

S miután hazánkban társadalmi uton a takarékpénztári intézmény ugyszólván minden vidéken meghonosult s áldásdusan működik: valóban minden félig-meddig intelligens s a kereskedelem és az ipar terén mozgó hitelképes, vagy hitelképes kezéseket előállí-

tani tudó egyénnek akad alkalmá, tűrhető kamat mellett kölcsönhöz juthatni.

Következőleg ezen osztályból csakis oly egyének kerülnek az uzsora karjai közé, kik már vagy egészen tönkrejutottak s hitelképtelenek, vagy a kik könnyelmű tékozlásuk következtében ott és akkor veszik fel a pénzt, a hol épen és a mikor kapják, meggondolatlan könnyelmű tékozlásuk kielégíthetése végett.

Ezeken semmiféle módon és alakban sem lehet segíteni, ezek a dolog természeténél fogva előbb vagy utóbb egészen tönkrejutnak és elpusztulnak, végre pedig kénytelenek lesznek vagy tisztességes foglalkozás után látni és dolgozni, vagy nyomtalanul elenyészni.

A másik osztály azonban, a parasztnép, mely hazánk zömét teszi, mely a társadalom alapját képezi, s mely valóban támasz nélkül és egészen elhagyatottan áll: ez akaratlanul kénytelen magát az uzsorás karjaiba vetni, mert neki egyáltalában nincs máshol alkalmá és módja pénzhez juthatni.

S miután e tudatlan nép igen gyakori esetben a pénzzel elbánni sem tud, s azt, ha kezébe kerül, egészen meggondolatlanul el is költi, mely tekintetben egészen a gyermekhez hasonlítható, kinek kezében a feles pénz épen oly veszedelmes, mint a minő veszélyes a kés a gyermek kezében: igen természetes, hogy ezen uzsorás hyenák csakis többnyire ezek körül olálkodnak, szemelik és találják biztos prédájukat.

Sőt van eset, hogy az uzsorás az ilyen parasztember nyakára még reábeszélés mellett is ráakasztja a pénzt, noha annak reá egyáltalában szüksége nem volt, s az áldozat a pénz varázsereje által elszédítve csak akkor ocsudik fel, midőn a pénz már rég elfogyott, s a birtokát a dobra-kerülés fenyegeti.

És ezen nép-osztály ott áll minden védelem nélkül ezen törvényesített rablással szemben, s kifosztatik a legszemtelenebb módon oly egyének által, kiknek sem hazájuk, sem istenük, s kik még becsületes embereknek sem akarnak tartatni, sőt egész bravourral hajtják végre ezen gazságukat.

Valóban, ha azon urak, kik az uzsora-enquettében résztvettek, ezen rablási módokat üzelmi helyükön természetben ismernék: nem foglalkoztak volna annyi szép, de célra nem vezethető theoreticus eszmével, és nem ámitották volna magukat — bár akaratlanul is — azon gyakorlatilag ki sem vihető indítványokkal és javaslatokkal, melyeket ott felhoztak; s melyek között az egyedüli, a Strasser ur beadott javaslata vonhat gyakorlati eredményt maga után, ha t. i. a községek kényszer útján is takarékoszágra köteleztetnének.

A legnagyobb önámítás pedig az, midőn az uzsora említésénél a külföldi tőke és hitel elriasztásáról álmodznak. Az ilyen beszédekkel csakis azt igazolják, hogy e gyalázatos fosztogató mesterség eszközeit nem ismerik, s hogy ezen üzelmek módjairól és természetéről fogalommal sem birnak.

A külföldről bejött tőkék hazánkban nem uzsoráskodnak. Következésképp az uzsora ellen vetendő gát a külföldi hitelre befolyást nem is gyakorolhat. De ha ez csakugyan úgy is lenne, s ha a külföldi tőke hazánkba csak azért szivárogná be, hogy itt ily fosztogatásokat miveljen: akkor is azt nem dédelgetni, hanem annak beszivárgását meggátolni kellene.

Bárha hazánkban, a nép minden osztályai között akadnak olyanok, kik uzsorával foglalkoznak, annak mégis túlnyomó és minden bizonyynyal $\frac{99}{100}$ -adrészét, a vidéken roppant mérvben elharapódzott zsidóság űzi. És nemcsak egy olyan nagybirtokos Izrael utódjára lehetne hazánkban ujjal mutatni, ki roppant birtokának alapját egy bűzös kurtakoesma odujából ily vérszopó mesterség által vetette meg.

Tagadhatatlan az, hogy e népfaj különös ügyességgel és minden körülmények között rendkívüli szívség és kitartással bír, s hogy fiai közül igen számosak kitűnő polgárokat adtak és adnak e hazának, s kik iránt a legnagyobb tisztelettel viseltetve, irányukban egyáltalában sértő lenni nem akarok; de eltagadhatatlan tény az is, hogy lételök valóságos csapása hazánk némely vidékének, s a Galiczia felőli tömeges bevándorlást valóban elodázhatlan szükséges lenne, egy czélszerű honosítási törvény által, legalább is megnehezíteni.

Ezen, többnyire a műveltség legalsóbb fokán álló, s leginkább korcsmálással foglalkozó zsidóság idézi elő azon pusztitást a nép között, mely gyalázatos

mesterséghez, a nép ilyszerü kifosztásához legtöbb esetben alig 50, vagy 100 egész 200 forintnyi tőkével kezdenek.

Csak pennára kell a dolgot venni, s azonnal elámul az ember azon hihetetlen valóságon, melyet naponként fájdalommal tapasztalunk, hogy egy ilyen csekély tőkével kezdett törvényesített rablással 1—2 év alatt minő mérvben lehet meggazdagodni.

Az embernek fellázad a vére, midőn e tulságos rablásról velök beszél s nekik e végett szemrehányásokat tesz, hogy egész sztoikusán csak szembe-nevetéssel felelnek, s utálnak egészen szemtelenül a kormánynak szerintük azon vakságára, mely nekik azt nemcsak megengedte, hanem azt törvényesítve, ezáltal ugyszólván segédkezet is nyujt. Sőt ők maguk is beismerik azt, hogy gyalázatos fosztogatást visznek véghez, és el vannak reá készülve, hogy előbb-utóbb gát fog vettetni ellene; de addig míg az meg fog történni, ugy mondják, fel kell használni az alkalmat — a meggazdagodásra.

Egyike a legfurfangosabb uzsorásoknak, a ki velem szembe egészen nyiltan ekként beszélt, nem a felett fejezte ki csodálkozását, hogy az uzsorát felszabadították, mert hiszen a nagy kamat azelőtt is épen ugy virágzott, mint jelenben; *hanem azon, hogy megengedték a késedelmi kamatok betáblázását.*

Mert ez az, a mi a tudatlan népet megöli és végpusztulásra vezet.

Mert például szükség esetén 10 forintot, bár

minő nagy kamat mellett is, egy pár hétre felvéve, nem igen vonhat romlást maga után; de ha ezen 10 forint után a szokásos 5 krajczár heti késedelmi kamat minden egyes forint után kiköttetik, s ha a tőke a kitett határidőre le nem fizettetik, 1—2 év alatt végzetteljes következményeket vonhat maga után.

Hátha még nagyobb a tőke? a következmény kézzelfogható romlásra vezet.

Az uzsorás hosszú határidőre soha, csakis rövid lejáratra ad kölcsön, s a kamatokat mindenkor, minden egyes forint után heti 3—5 egész 30 krajczárban, sőt azon felül is szabja meg, úgy hogy a tudatlan nép a csak rövid lejáratu kölcsön után tulajdonképen nem is tudja, hogy hány százalékot kell fizetnie. A szerződést író egyén pedig, mint a ki rendesen a zsidó által megvesztegetve van, a felvilágosítást egészen elmellőzi.

És miután az uzsorás magának a roppant késedelmi kamatokat a kötvényben kikötötte, s azt betáblázás által biztosította, nemesak hogy nem sürgeti az adóst a fizetésre, hanem még résztvevő és nagylelkű modorban biztatja, hogy csak legyen nyugodt, mert ő nem fogja zaklatni, s ha szüksége van a pénzre, szívesen hagyja nála továbbra is, sőt kész azt még meg is toldani.

Ily nagylelkűség után a szegény ember ezen nagy szivességért hálálkodik és szívesen elfogadja az elébe szabott feltételeket, a zsidó pedig ott hagyja a pénzt az áldozatnál addig, míg az a késedelmi kamatok által legalább annyira növekszik, hogy

a biztosítékul lekötött birtok értékének felével felér. Ekkor jön az irgalmatlan beperlés, s ezt követi a dobszó.

A lelketlen uzsorás pedig más árverelők hiányában, — megveszi a birtokot féláron.

Eszerint az elhagyatott nép nemcsak rémséges uzsorát fizet, hanem birtoka is féláron felprédálva e hyéna markába dobatik.

Valóban azért kár volt a népet felszabadítani s a jobbagynak a telket oda ajándékozni, hogy az 25 évvel később ily erkölestelen módon a lelketlen uzsorás kezére kerüljön.

Ilyen az uzsorás kátéja, mit ő minden körülmények között megtart, s attól soha sem szokott letérni.

És miután némely vidék minden községeiben csoportosan lézengnek ilyen éhező hyénák, valóban nem csoda, ha látunk községeket kipusztítva s lakosainak nagyobb részét koldusbotra juttatva, melyek még ez előtt csak egy pár évvel is virágzó jólétnek örvendtek.

Azt hiszem, felesleges lesz, hogy egyes eseteket felhozzak; különben is úgy tudom, hogy a telekkönyvi hivatalok igen érdekes statisztikai adatokat terjesztettek Nagyméltóságod elé. Csak még azon szomorú valóságot kell felemlítenem, hogy ezen nyomorult hyénák a társadalom minden rétegeiben tudnak pártfogókra szert tenni, s minden elejökbe gördített akadálylyal, okkal-móddal meg tudnak küzdeni.

Hogy minő furfangos fogásokkal élnek ezen hyénák, az a következő tényből világosan látható.

1870-ik év tavaszán, a Corvina kiadásában megjelent, Kenessey Kálmán ur által irt „Népbank“ czimű munka által ösztönözve, szatmármegyei Misztótfalu községben kezdeményezésem folytán, miután tömérdék nehézségekkel megküzdöttem, egy a kereskedelmi ministerium által jóváhagyott tizkrajczáros heti betétű népbank alakult.

Igen érdekes lenne a keletkezés részleteit s az utba gördült nehézségeket is leírnom; de azok nem tartozván ide — elhallgatom.

E népbank működése megkezdése után, a kézzelfogható eredmény, a helyben székelő uzsorásokat is mozgásba hozta.

Az egyik főmatador egy reggel fontos arczczal állott be hozzám, állítólag egy titkos kis értekezletre.

Beszéd közben elővette a tárczáját, kivett egy százas bankjegyet, s egész röviden felajánlta nékem ez összeget, ha a népbank működését beszüntetem, s értésemre adta, hogy ha kivánságának megfelelek, kész azt esetleg meg is kétszerezni.

E szentelen ajánlat annyira meglepett, hogy első felháborodásomban, úgyszólván házamból kikergettem.

De őt ez nem hozta zavarba, a pénzt a tárczájába visszatéve, sajnálkozását fejezte ki hajthatlanságom felett, s mint ha mi sem történt volna, egész udvariasan eltávozott.

Azt hittem, hogy ezzel az ügy be van fejezve; de mennyire csalódtam, midőn rövid idő mulva tapasztalnom kellett, hogy a községi jegyző, ki a népbank-

nak különben sem volt barátja — naponként jobban izgat ellene; hogy igen becsületes és jó módu pénztárnokunk megbizhatlanságát kezdik pengetni; hogy a községi előljáróság a népbank működésével szemben nagyon is közönyösen viseli magát, a tagok pedig kezdenek kötelezettségeiknek eleget nem tenni, s az adósok is a részlet-fizetések pontos befizetését mind-egyre halogatják.

Ily körülményekkel szemben, végre is nem maradt egyéb hátra, mint vagy folytonosan perlekedni, vagy a betéteket visszafizetni s a népbank működését megszüntetni.

Ez utóbbi végre be is következett, s kénytelen voltam a zsidók gunymosolyait eltűrni.

Ma pedig Misztótfalu községben inség és nyomoruság uralg, s alig van tiz gazda, ki az uzsorások körmeit kikerülte volna.

Ezenkívül van még egy neme a nép fosztogatásának, melyet az uzsorások nem csekélyebb eredmény-nyel alkalmaznak, s erre nekik a szerencsétlen, eléggé nem kárhóztatható, s minden tekintetben embertelen, sőt nemzetgazdászati szempontból is elítélendő adóvégrehajtás intézménye nyujt alkalmat.

Az uzsorás hű követője az adóvégrehajtónak, sőt nem ritkán vele igen jó viszonyban is él.

A hol az adót szoritják, ott az uzsorás, akkor midőn a szegény adófizetőnek a kés ugyszólván már a torkára van illesztve, mint élet-mentő jelenik meg. Igen természetes, hogy az áldozat, ha biztosítékot nyujt

tani képes, egy időre életben is marad, hogy annál bizonyosabban az uzsorás által ölessék meg.

Ha pedig az adóvégrehajtó által dobra kerül valami, az uzsorás ott is megjelenik, s leginkább nagylelkűen nem vásárol, hanem csak zálogba veszi a szegény nép — marháját. Nagyon természetes, hogy ez is az ő tulajdona marad legtöbb esetben.

Azt hiszem, megközelítőleg elég híven rajzoltam le azon kétségbejítő állapotot, mely között népünknek, ha idejekorán meg nem mentetik, szemlátomást és menthetlenül elvesznie kell.

De ezen pusztítás a valóságban még sokkal szomorubb és egyáltalában oly mérvű, hogy azt csak szemmel lehet látni, de leírni képtelenség.

Át fogja látni tehát Nagyméltóságod, hogy itt sokkal gyökeresebb és gyakorlatibb gyógyszerre van szükség, mint a minőket az uzsora-enquettében szóba hoztak.

Palliativ orvoslások kuruzslásával kár az időt vesztegetni, s ha már a dolgot annyira hagyták burjánzani, *valóban a legképtelenebb gyógyszer lenne az, ha a kamatláb maximumának meghatározása által — mi a legkönnyebben kijátszható — hintenének port a nép szemébe*; vagy ha a javasolt hitelnyújtás fictiójával akaránk önmagunkat ámitani akkor, midőn egyáltalában pénzünk nincs, s az állam maga is csak 5 évre és 10% kamat mellett bír hozzá jutni; és a szegény — de hivatásukat becsületesen betöltő — takarékpénztáraink pedig, csak a derék első hazai takaré-

pénztár hazafias közvetítése folytán, lettek képesítve a további megélhetésre.

És ugyan ki és hogyan közvetítné a népnek e hitelt? s vajon lehetne-e e hitelt kiterjeszteni minden-hova, a hol arra éppen szükség van? Erre ugy látszik nem gondolt senki.

E bajon csakis helyes társadalmi és nemzetgazdászati politika, jó közigazgatás s a támogatásban részesülő önszegély segíthet.

„Segíts magadon, és megsegít az Isten is.“

Ez oly igaz és gyakorlati közmondás, mely mindig és minden körülmények között helyesnek és való-nak bizonyult.

E helyen mellőzni fogom a társadalmi és nemzetgazdászati politika és jó közigazgatásról való elmélkedést, és csupán az *önszegély* gyakorlati módjának kifejtésére szoritkozom.

A gyakorlati eredmény legjobb példát nyujt a követésre.

Kenessey Kálmán ur a népbank-ügyet tárgyaló munkájának megjelenése igen számos népbank keletkezését vonta maga után hazánkban. S bárha a népbank-ügy körül Csengeri Antal urnak is nem kevés érdemei vannak, mégis e téren hazánkban Kenessey ur nevezhető uttörőnek, s neve akkor, midőn a történelem a hazai népbankok keletkezéséről fog emlékezni,— az elsők között lesz megörökítve. Ha azon időben az eszmének kedvező fogadtatása kormányunk figyelmét is felköltötte volna, s a közigazgatás közegei

ez ügygyel szemben hivatásukat felismerve, kötelességeiket teljesítették volna, a társadalmi közérdekeltség felélesztése mellett: a népbankok általános elterjedését a legkönnyebben lehetett volna keresztülvinni.

A hol jól kezelt népbank van, ott nincs uzsorás, ott jólétnek kell lenni, ott ismeretlen az adóvégrehajtó s az adóhátralék.

Általánosítani kell tehát hazánkban a népbankintézményt, és nincs szükség semmiféle más, különben is céltalan experimentumokra.

És csak ez, és egyedül ez azon valódi gyógyszer, mely által népünk megmenthető lesz, mely az uzsorás hyenákat vagy elszéledésre, vagy becsületes munkára fogja kényszeríteni, s a mely egyuttal hazánk megrendült adóképességét visszaállítani, nemcsak, de az általánosított népbank-intézmény, s az el nem maradható roppant mérvű tőkeképzés egy helyes és józan pénzügyi politikának szilárd alapjául fog szolgálhatni.

Hogy pedig hazánkban a népbankok rokonszenvvel bírnak, s azok általánosítása — kivált jelenleg — nehézségbe nem ütköznék, igazolja azon említett körülmény, hogy a Kenessey ur felhozott munkája, minden további impulsus nélkül is, oly szép számú népbankokat hívott életbe.

Hogy pedig egy ily népbank minő eredményt képes felmutatni, azt a Kenessey ur által, a fehérmegyei birtokán alapított népbank igazolja, mely alig egynehány év alatt 70,000 forint roppant összegre menő tőkét takarított meg a népnek.

Ezek oly megdönthetlen tények, s oly gyakorlati és el nem téveszthető gyógyszer képeznek, mely elől szemet hunyni s azt fel nem karolni és alkalmazni megbocsáthatlan mulasztás lenne.

Szükséges minden városban, kiterjedtebb helyeken minden városnegyedben, nagyobb községekben és minden szövetkezett kisebb községek körjegyzői kerületén egy ilyen önsegélyző népbankot legalább 5 krajczár heti betét kötelezettségével felállítani olyformán, hogy az ilyen népbankoknak minden egyes adófizető — kivétel nélkül — köteleztessek tagja lenni.

E népbankok felállítását társadalmi uton, a kormány kezdeményezése mellett, az összes intelligencia és papsághoz intézendő hazafias felszólítás után, a közigazgatási közegek interventiója és támogatásával kell keresztülvinni. És pedig akként, hogy e népbankok nem magánintézetek, hanem községi népbankok legyenek, *ugy hogy megszilárdulásuk után, az adók beszedésével is megbizathassanak.*

Szervezetük legyen a lehető egyszerű, kisebb községekben a könyvelő lehet a jegyző, s a pénztárnok a bíró, a népbank választmánya azonban mindenütt a községi képviselő legyen.

És ezen társadalmi mozgalomnál igen szép alkalom nyílnék a főispánok, és különösen a képviselő urnaknak — választóik érdekét tekintve, — ha kerületekben a megindítandó mozgalom élére állának. Ez oly bizalmat keltene, mely előre is sikeres eredményt biztosítana.

Csak hozzá kell látni a kivitelhez, meg kell indítani a mozgalmat, és három hónap múlva Magyarország minden vidékén és minden községében megkezdhetik e népbankok áldásdus működésüket.

S ha a kormány gondoskodni fog arról, hogy e népbankok, akár a nemzeti banktól, akár pedig az alapítványi tőkék konvertálásából befolyó összegekkel egyelőre segílyt kapjanak: a nép mindjárt kezdetben ki lesz menthető az uzsorások körmei közül.

Azon időre pedig, míg a népbankok ekként szerveztetnének, s működésüket megkezdhetnék, szükséges lenne törvényhozás útján, minden legalább 15—20 kamatszázalékon felüli tartozásra nézve a moratorium kimondása, és csupán a késedelmi kamatokra nézve a maximalkamatot megállapítani, s az utóbbit azutánra is fentartani.

Ily intézkedés az uzsorávali gyalázatos visszaéléseket azonnal megszüntetné.

A népbankok általánosítását, mint népünk egyedüli megmentőjét, nemcsak a nép személyes érdeke kívánja; de elutasíthatlanul követeli azt hazánk állami érdeke is, hogy az adóképesség, mely már nagyon is megtámadva van, helyreállhasson, s az adóvégrehajtási embertelen intézmény megszüntethessék; követeli az ipar és kereskedelem érdeke, mely a népnek ily gyalázatos kifosztása következtében kétségbeejtő pangásban szenved s végpusztulásnak néz elébe; végre követeli azt sok más nemzetgazdászati érdekeken kívül az államhítel, a morál s a humanismus.

Azt hiszem, hogy a bekövetkezendő eredmény sokkal kézzelfoghatóbban világos, semhogy azt bővebben részletezni szükséges lenne; mert ha Magyarország 16 millió lakosának csak fele is lesz tagja a népbankoknak, 5 *krajczáros heti betét mellett is már az első évben 20 millión felüli összegre fog menni a megtakarított tőkeképzés, mely aztán minden további évben mesés arányban kell, hogy természetesen növekedjék.*

Lehet, és igen valószínű, hogy e tervnek igen sok ellenzői lesznek. Ellenezni fogják azt első sorban az uzsorás hyenák; ellenezni fogják azon sok kisebb — bár tisztességesebb — tőkepénzesek, kik vérszemet kapva az uzsora jövedelmezősége által, az azelőtt a takarékpénztárakba betéve volt, később onnan visszavett tőkékét, ha nem is oly rémitő magas, de 30—60% százalékra mégis igen biztosan kiadhatják; ellenezni fogják azon sok más kisebb-nagyobb mérvben érdeklődő s e hyenák után élőködő egyéniségek is, kik mindannyian kézzel-lábbal fognak oda működni, hogy a népbankok létre ne jőjjenek.

Ha azonban Nagyméltóságod ez eszmét helyesnek és életrevalónak találándja, bizonyára képes lesz arra is, hogy e sok ellenzőre erélyes fellépése által oly csapást mérjen, hogy azoknak mindjárt kezdetben elmuljon a kedvök a további nehézségek görđítésére.

És ehhez nem szükséges parlamenti intézkedés, csupán határozott akarat, kitartó erély, és minden becsületes honpolgár közreműködése.

Őszintén megvallva Kegyelmes uram! miután e javaslatot most egy éve a 21-es bizottsághoz is benyújtottam, mult évi július 29-én pedig Ghyczy Kálmán pénzügyminister urhoz is beterjesztettem — eredmény nélkül: valóban kételkedve nézek elébe azon fogadtatásnak, melyben ezt Nagyméltóságod részesíteni fogja.

Engedje meg, hogy e javaslatomat Nagyméltóságodnak legmelegebben figyelmébe ajánlhassam, ki is hódoló tisztelettel vagyok

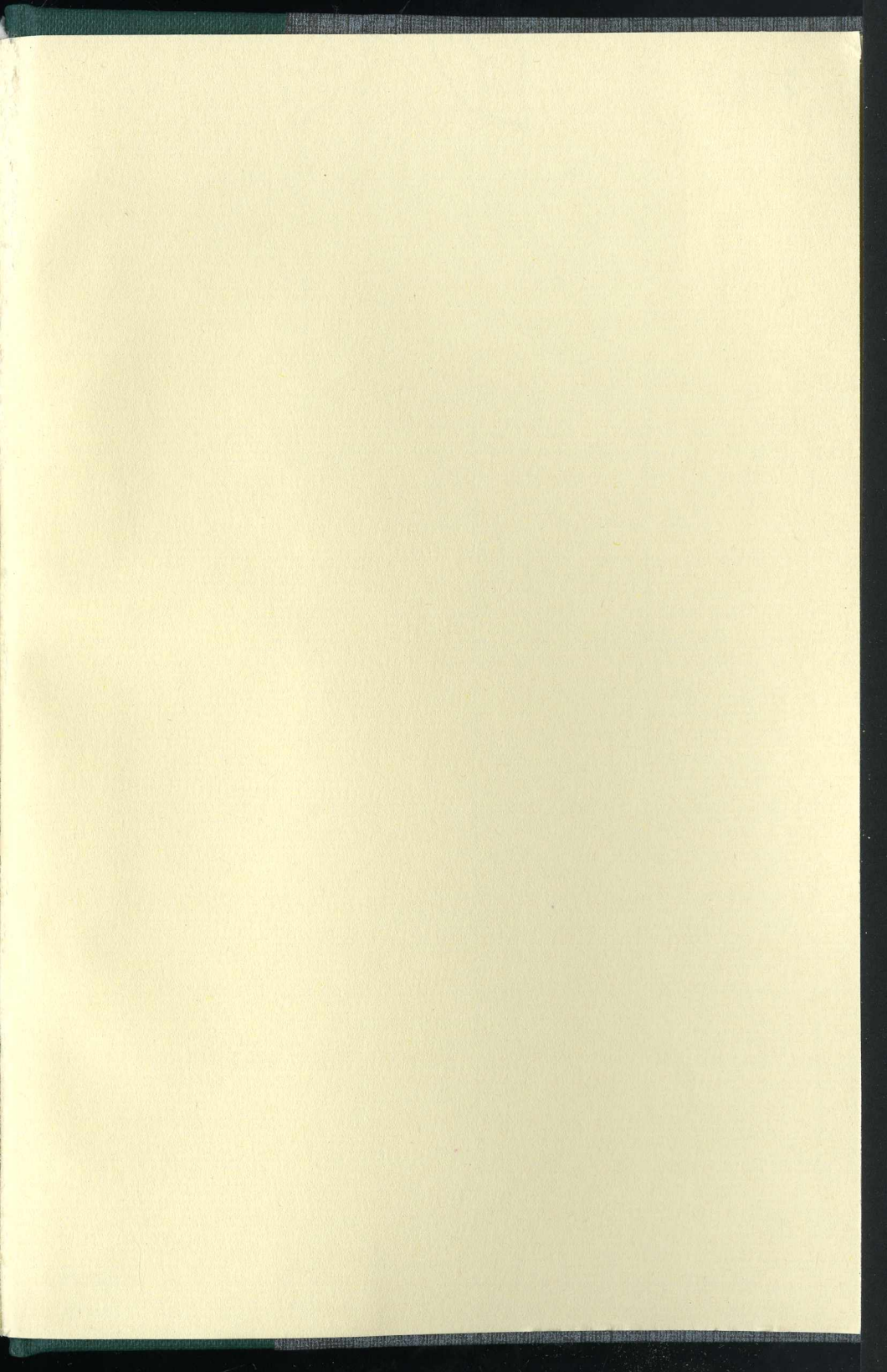
Misztótfaluban, Szatmármegye 1875. jan. 9-én

Nagyméltóságod

legalázatosabb szolgája

Guzman Dénes.

DE BALLACIENZA

2012

stoffan
2005.

